

Summary

The directions of progress of market of meat of bird are in Ukraine/Stavska U.V.

The tendencies of production of meat of bird are investigational during the last two decades. The decision role of the state and his levers is certain in economic efficiency of activity of poultry farming industry.

Key words: market, quality, meat of bird, import.

УДК 336

ТЕОРЕТИКО-ЕВОЛЮЦІЙНИЙ РОЗВИТОК КАТЕГОРІЇ “РИНОК”

С.А. Сегеда, к.е.н., доцент
Вінницький національний аграрний університет

Розглядаються основні підходи до тлумачення поняття “ринок”, наведена еволюція поглядів економістів щодо трактування цього терміну та здійснено їх систематизацію.

Ключові слова: ринок, економічні відносини, товарно-грошовий обмін.

Вступ. У процесі становлення й розвитку товарно-грошових відносин формується такий найважливіший їх елемент, як ринок. Тому причини виникнення товарно-грошових відносин розкривають і причини виникнення товарного обігу й ринку. Водночас ринок – це складне утворення, він має свою власну структуру, для його функціонування й розвитку необхідні специфічні умови. За часу виникнення ринку різні напрями та школи економічної думки неоднозначно тлумачили його сутність.

Стан вивчення проблеми. Теоретичні та практичні аспекти розвитку ринку досліджували відомі вчені-економісти В.Г. Андрійчук, П.П.Борщевський, В.І.Бойко, П.І.Гайдуцький, М.Ю. Коденська, В.І.Криворучко, І.І.Лукінов, М.Й.Малік, С.В.Мочерний, О.М.Онищенко, П.Т.Саблук, Л.М.Худолій, О.М.Шпичак О.Г.Шпикуляк та інші. Серед зарубіжних авторів відомі праці по ринку К.Маркса, А.Сміта, Д.Рікардо, О.Курно, В.Джевонса, Ф.Хайєка, П.Самуельсона, А.Маршалла, С.Фішера та ін. Праці цих вчених є ґрунтовними, проте незважаючи на досить значну увагу до поняття “ринку” воно стрімко змінювалось протягом історичного розвитку людства. Тому питання сутності ринку є відкритим і сьогодні.

Метою дослідження є вивчення розвитку поняття “ринок” в історичному

процесі, з'ясування основних підходів до його трактування економістами та систематизація поглядів провідних вчених щодо категорії “ринку”.

Виклад основного матеріалу. Ринок як система обміну має багатовікову історію. Він виник ще в епоху первіснообщинного ладу; люди одного племені залишали продукти обміну в певному місці, представники іншого – забирали їх і залишали свої товари взамін. Це був так званий німий обмін. Поступово такий обмін ставав регулярним, набував форму товарного. Він носив характер натурального, без використання грошей. Спочатку це були просто життєво необхідні засоби, згодом – засоби виробництва життєвих засобів. [1, с. 5]. Обмін відбувався у певному місці та у певний час. З розвитком міст для торгівлі товарами починають виділяти певні місця – ринкові площі, де відбувалася роздрібна та оптова торгівля. Тому, спочатку ринок розглядався як *базар, ринкова площа, умовне чи реальне місце* – місце, де продавали і купували товари.

В енциклопедичному словнику Брокгауза і Ефрона ринок розглядається просто як місце торгівлі товарами, яке було уже в Єгипті та Ассирії. У древніх греків воно носило назву *Agora*, у древніх римлян – *Forum*. Слово “базар” у цьому словнику ототожнюється з ринком і подається як термін перського походження, широко вживаний на мусульманському сході в значенні ринок [1, с. 5]. Таке його розуміння закріпилось і збереглося в наш час як побутове і як одне із трактувань цього терміну. Зокрема, в словнику української мови ринок визначається саме як “...місце роздрібного продажу продуктів харчування та інших товарів, базар” [2, с. 536].

Походження слова ринок також пов'язують з німецьким словом “*Ring*”, що означає кільце, оскільки центр середньовічного міста являв собою площу з будинком магістрату (ратушею) в центрі та будинками довкола (кільцем). Як правило, після надання місту магдебурзького права на такій площі періодично проводились ярмарки, а згодом розміщувались крамниці та торгові ятки. Звідси перенесення назви центральної площі міста на явище, яке ще по-східному називають “базар” [3].

З процесом розвитку ринку формуються наукові визначення його сутності, економічного змісту. Вивчення й узагальнення вітчизняної та іноземної економічної літератури з питань розвитку і функціонування ринку свідчить, що єдине визначення терміну “ринок” відсутнє. Складність та багатоаспектність розвитку ринку як соціально-економічного процесу зумовило різноманітність поглядів щодо цього поняття, оскільки увага авторів акцентується на різних гранях цього економічного терміну. У працях представників класичної школи А.Сміта і Д.Рікардо чіткого політекономічного визначення ринок ще не набув, оскільки його відносили до зовнішніх, поверхневих явищ ринкової економіки [4, с. 138].

Першим спробував дати визначення сутності ринку французький економіст О.Курно: „Економисты подразумевают под термином “рынок” не какую-либо конкретную рыночную площадь, на которой покупаются и

продаются предметы, а в целом всякий район, где сношения покупателей и продавцов друг с другом столь свободны, что цены на одни и те же товары имеют тенденцию легко и быстро выравниваться” [5, с. 6].

Близьким до визначення О. Курно було трактування ринку англійським економістом В.С. Джевонсом: “Вначале рынок представлял собой публичное место в городе, где пищевые продукты и другие предметы выставлялись на продажу, но затем это слово было обобщено и стало означать всякую группу людей, вступающих в тесные деловые отношения и заключающих крупные сделки по поводу любого товара” [5, с. 7].

Видатний італійський професор А. Пазенті розглядав ринок як те уявне місце, куди сходяться виробники товарів, які пропонують свій товар покупцям, та споживачі, які пред’являють попит на товар. Узагальнивши визначення багатьох економістів про ринок, він називає його центральним явищем економіки [6, с. 87].

Російський економіст В.Я. Железнов на початку ХХ століття писав: “Рынком в обыкновенной речи принято называть место, на котором совершается покупка или продажа товаров. С точки же зрения научной и социально-экономической под рынком понимается совокупность лиц, которые встречаются и обмениваются своими продуктами” [7, С.136-137]. Майже ідентичне визначення зустрічаємо в Малій радянській енциклопедії: “Рынок – в житейском обиходе – базар, место продажи и покупки товаров. В политической и экономической – сфера товарного обращения, совокупность частных сделок и совокупность отношений по купле и продаже товаров. Рынок является исторической категорией, так как отношения купли-продажи возникают и развиваются в процессе превращения натурального хозяйства в простое товарное и далее в капиталистическое” [8, с. 551].

Деякі вчені сучасності також продовжують описувати ринок саме як умовний простір (“ринок-місце”). Так, Е. Бевентер та Й. фон Хампе відзначають ринок як “подумки уявне місце, де шляхом порівняння цін на блага і обсягів їх пропозиції приводяться у відповідність платоспроможність і готовність до поставок” [9, с. 174].

У праці “Эффективная экономика – шведская модель” К. Енклунд описує ринок як “місце, де кожен день мільйони споживачів і тисячі підприємств зустрічаються і домовляються про ціни на ті товари та послуги, які купуються і продаються” [10, с. 71]. Ринок – це реальне чи уявне місце, де зустрічаються люди і укладають угоду (купляють-продають) [11, с. 196], або “місце зустрічі плюралізму попиту і пропозиції” [12, с. 16].

У наведених визначеннях сутність ринку визначалась в більшій мірі як місце торгівлі, що не зовсім відображає реальність. Сучасний розвиток транспорту та засобів зв’язку (особливо Інтернету) дає можливість здійснювати акти купівлі-продажу, уникаючи особистих контактів: покупець і продавець не тільки можуть не бачити один одного, а й навіть можуть бути не знайомі.

Розвиток товарного виробництва, поглиблення суспільного поділу праці

та відособлення виробників зумовило необхідність обміну продуктами праці – товарами, що в свою чергу призвело до появи грошей, як засобу мінової вартості. Подальший розвиток товарно-грошових відносин, здійснення обороту капіталу і товарів призвело до появи капіталістичних відносин у суспільстві. Для відтворення виробництва й забезпечення його розширення вироблений товар необхідно не просто реалізувати, а продавати з певною прибутковістю. Ринок як соціально-економічний процес починає формуватись в результаті постійного здійснення обороту товарів і капіталу. Таким чином першоосною ринку є “розвинуте товарне виробництво, яке підпорядковується законам товарно-грошових відносин” [13, с. 8]. В процесі виробництва люди, змінюючи природу та використовуючи матеріально-технічні ресурси, створюють необхідні для існування і розвитку суспільства товари, які і є основною складовою товарообороту, а ринок розвивається як система взаємовідносин між продавцями і покупцями [14, с. 84].

Поява грошей, а також подальший розвиток товарно-грошових відносин і обміну призводять до того, що у продавців зникає потреба продавати та купувати, будучи “прив’язаним” безпосередньо до певного місця і часу. Починає формуватись сфера обігу. В результаті замість попереднього розуміння ринку з’являється нове – *форма товарно-грошового обміну*. Таке трактування отримало найбільше поширення в економічній літературі. Так, в підручнику “Політична економія” вказане таке визначення: “ринок – це обмін, організований за законами товарного виробництва та грошового обігу” [15, с. 511]. О.С. Булатов наводить кілька визначень ринку: “Ринок – це обмін, організований за законами товарного виробництва і обігу, сукупність відносин товарного обміну”; “ринок – це сфера обміну в межах держави і між державами, яка зв’язує між собою виробників і споживачів продукції” [16, с. 57; 17, с. 96].

У Великій радянській енциклопедії 1956 року видання зафіксовано: “Ринок – сфера товарного обміну, категорія товарного господарства. В політико-економічному значенні ринок – пропозиція і попит на товари або на який-небудь вид товару як в масштабі світового господарства – світовий ринок, так і в межах країни (держави) або її окремого району” [18, с. 522]. Тобто, в науковій економічній літературі радянського періоду також було поширене визначення ринку як сфери товарного обміну, що свідчить про певний розвиток ринку в планово-регульованій економіці, хоча основні ринкові механізми (закон попиту і пропозиції, вільного ціноутворення) в колишньому СРСР були відсутні, а економічна основа господарювання – власність на засоби виробництва, землю і результати праці були одержавлені.

В тлумачному словнику С.І. Ожегова зазначено інше визначення : “ринок – сфера товарного обігу, товарообороту” [19, с. 599]. Поняття ринку як сфери обігу є більш широким, ніж просто сфера товарного обміну. Таке трактування окрім товарного обігу включає в себе й грошовий обіг, в тому числі й ринок цінних паперів.

Розглядаючи сутність ринку з позиції суб'єктів ринкових відносин, деякі вчені економісти визначають ринок як *сукупність покупців*. Американський маркетинголог Ф. Котлер визначає ринок як “сукупність існуючих та потенційних покупців товарів або послуг” [20, с. 26]. Близьке за суттю визначення ринку дає Г. Менк'ю [21, с. 88]. Інші американські економісти Д. Шеферд та Д. Фатрелл доповнюють сутність ринку відносинами між людьми, стверджуючи, що “можна спростити справу, якщо не визнавати ринок ні місцем чи центром торгівлі, ні площею або торговою сферою. Тоді ринок – група людей, група покупців і продавців, які мають певні пристосування для торгівлі. Вони можуть збиратись як в одній точці чи ринковій зоні, так і бути розпорошеними на великій території... Важливим фактором, який визначає ринок, є якість спілкування між ними” [22, с. 23].

На нашу думку, зазначені визначення ринку не можуть бути вичерпними, оскільки в них зміст цього поняття вбачається в сфері обміну. Сферу виробництва, яка є першоосновою ринку, ці трактування не охоплюють.

Часто термін “ринок” трактують як *механізм, інструмент, засіб*, що сприяє встановленню певних відносин між продавцем і покупцями. Нова британська енциклопедія визначає ринок як “..сукупність інструментів, за допомогою яких відбувається обмін товарами та послугами в результаті контактів покупців і продавців один з одним безпосередньо або через посередників” [23, с. 858].

Ідентичні за своєю сутністю визначення ринку наведені в працях К. Макконелла та П. Самуельсона. У першого: “Ринок – це просто механізм або пристосування, що здійснює контакт між покупцями або пред'явниками попиту, і продавцями або постачальниками товару чи послуг” [24, с. 53]. У другого: “Ринок – це механізм, через який покупці і продавці взаємодіють, щоб визначити ціну та кількість товару” [25, с. 74].

Ідеологи класичного капіталізму (М. Фуко та інші) зображають ринок “у вигляді механізму інформаційного зворотного зв'язку, який стихійно регулює виробництво відповідно до суспільних потреб через ціни та потік товарів, тобто у вигляді механізму контролю альтернативного плану” [26, с. 44]. Ф. Хайєк про ринок писав так: “...складний передаточний пристрій, який дозволяє з найбільшою повнотою та ефективністю використовувати інформацію, поширену серед численних індивідуальних агентів” [27, с. 54].

Для наведених визначень характерним є те, що у всіх них відсутнє акцентування на вивченні виробничих (економічних) відносин.

З появою такого специфічного товару як робоча сила ринок стає загальним явищем, він все більше проникає у виробництво. Придбання засобів виробництва й робочої сили стає необхідною умовою виробництва. Саме тому у політичній економії при визначенні сутності ринку на передній план виходить *система* або певна *сукупність економічних відносин*.

Ринок – це цілісна система економічних відносин між покупцями та продавцями, які виникають в зв'язку з формуванням вільних цін, які

коливаються в залежності від динаміки попиту та пропозиції [28, С.55-57].

Ринок – це відносини між людьми, які проявляються через обмін, що функціонує на основі товарного виробництва й обігу. Він є сполучною ланкою між виробництвом і споживанням, засобом забезпечення пропорційності структури виробництва та суспільних потреб [29].

Е. Долан формує визначення ринку як “будь-яка взаємодія, в яку вступають люди для торгівлі один з одним” [30, с. 20], а С. Фішер визначає його як “пакет угод, за допомогою яких продавці і покупці товарів та послуг вступають в контакт з приводу купівлі-продажу певних товарів чи послуг” [31, с. 10].

За визначенням В.В. Селезнева: “Ринок – це сфера прояву економічних відносин між виробниками і споживачами товарів. Кожний виробник і споживач товару має свої інтереси, які можуть або співпадати, або не співпадати. Якщо вони співпадають, то відбувається акт купівлі-продажу. Таким чином, ринок є своєрідним інструментом узгодження інтересів виробництва і споживання. Для виробника ринок являє собою сукупність споживачів, які мають інтерес до продукції товаровиробника і можливість (платоспроможність) щоб її купити” [32, с. 11].

Українські вчені в економічній енциклопедії дають таке визначення “ринку”: “Ринок – сукупність економічних відносин між фізичними і юридичними особами (промисловими, торговельними компаніями, корпораціями, банками, у тому числі ТНК і ТНБ), а також міждержавними і наднаціональними органами, міжнародними фінансово-кредитними інститутами з організації та купівлі-продажу різноманітних товарів і послуг відповідно до законів товарного виробництвами” [33, с. 281].

Таким чином, узагальнюючи всі вищевикладені визначення ринку, можна стверджувати, що ринок, з одного боку, це форма функціонування економіки, з другого – це система товарно-грошових відносин, яка базується на законах товарного виробництва.

Всі наведені визначення поняття “ринок” показують зміну трактувань його як економічної категорії в історичному процесі пізнання, а також відображають багатоаспектність цього поняття. Проте ці визначення не можуть повно розкрити суті цього терміну. Це, насамперед, пов’язано з тим, що ринок є досить складна система, сутність якої проявляється відповідно до розвитку суспільства і економіки.

Характерною ознакою перехідного періоду до ринкової економіки є те, що соціально-економічна сутність категорії “ринок” і нині продовжує бути предметом дослідження вітчизняних вчених економістів. Теоретичні узагальнення змісту поняття “ринок”, його класифікація за певними ознаками викладені досить аргументовано з врахуванням сучасного стану розвитку економіки в книзі П.Т. Саблука та інших авторів “Основи організації сільськогосподарського ринку” [34, С.13–14]. Тут сутність ринку тісно пов’язується з суспільним його значенням “...ринок являє собою

цілеспрямовану упорядковану систему ресурсів, установ та методів, завданням якої є створення і підтримання ринкового середовища в стані максимального наближення до чистої конкуренції і здатності генерувати ринкові ціни як ціни попиту та пропозиції ..” І далі: “Вільний ринок – це економічна система, в якій виробляються ті товари, що придбаються громадянами, самі громадяни своєю поведінкою на ринку розподіляють ресурси на виробництво товарів. До ринкової економіки відносять таку економічну систему, в якій вільний ринок поєднується з мінімальним державним втручанням”.

Різниця у визначенні ринку як сукупності економічних (виробничих) відносин і сфери обігу полягає в тому, що акцент ставиться на відносини, які й характеризують сутність ринку, а не на наявність товарно-матеріальних цінностей і засобів.

Дослідження вітчизняної економічної літератури дає підстави стверджувати, що деякі автори почали акцентувати свою увагу на понятті “*ринок – це процес*”. Таке тлумачення можна зустріти в монографії „Рынок как орган экономики и маркетинг”, де зазначено: „Рынком традиционно называли место, на котором встречались offerent и покупатель с целью обмена. Поскольку в настоящее время рыночные связи согласуются по телефону, целесообразнее говорить о *рынке как о процессе*, в котором offerent и покупатель совместно определяют цену и количество товара. При этом они решают экономические проблемы (что, как и для кого), хотя это не стоит на переднем плане их рассуждений” [35, с. 9]. Трактуювання ринку як процесу зустрічаємо і в працях С.В. Мочерного: „... рынок – це певна сукупність відносин власності між покупцями і продавцями з приводу купівлі-продажу товарів і послуг та механізм забезпечення цього процесу згідно із законами товарного виробництва” [36, с. 130]. Професор М.Ю. Коденська в монографії “Цукробурякове виробництво України: проблеми відродження, перспективи розвитку” стверджує: “поняття „ринок” необхідно розглядати як сферу кругообігу товарів, послуг та капіталу і як систему організації товарно-грошових відносин, що виникають у ході цього процесу, прискорюючи або уповільнюючи його” [37, с.44-45].

Своє продовження трактування поняття “ринок – це процес” знаходить в працях О.Г. Шпикуляка, проте вже з інституціональної точки зору: “...категорія “ринок” – це процес еволюційних зв’язків економічних агентів з метою задоволення потреб, координації взаємодій і узгодження стимулів через механізм цін та здійснення трансакцій, системи інституцій та інститутів, які структурують взаємовідносини у процесі обміну” [38, с.57].

Узагальнивши і систематизувавши погляди вчених економістів дає можливість констатувати основні підходи до трактування поняття “ринок” (табл. 1).

Таблиця 1. Основні тлумачення поняття “ринок”*

	Коротка характеристика	Основні представники
РИНОК	<i>місце, територія, ринкова площа (економічний простір)</i> , де відбувається купівля-продаж товарів	О.Курно, В.Джевонс, А.Пазенті, В.Железнов, Е.Бевентер, Й. фон Хампе К.Енклунд, А.Маршалл
	<i>товарно-грошовий обмін</i> , організований за законами товарного виробництва та грошового обігу	Л.Абалкин, В.Медведев, А.Булатов, Н.Базылёв
	<i>сукупність існуючих і потенційних покупок</i> товарів або послуг, що мають пристосування для торгівлі	іноземні автори (Ф.Котлер, Д.Шеферд, Д.Фатрелл, Г.Менкью)
	<i>механізм, інструмент, засіб</i> , що сприяє встановленню певних відносин між продавцем і покупцями	П.Самуельсон, К.Макконелл, М.Фуко, Ф.Хаєк, А.Гальчинський, П.Єщенко
	<i>сукупність (система) економічних відносин</i> з приводу купівлі-продажу товарів	Е.Долан, С.Фішер, В.Селезнев, А.Романов, И.Николаєва, С.Мочерний, П.Саблук, М.Коденська, більшість радянських і українських економістів
	<i>процес</i> зв'язків суб'єктів ринку з метою задоволення потреб споживачів	О.Шпикуляк

*Систематизовано автором на основі: [1-37]

Висновки. Дослідження науково-теоретичних основ ринку дозволяє здійснити наступні узагальнення:

- поняття “ринок” незважаючи на більш ніж двохсотрічне існування залишається динамічною категорією, яка пройшла шлях від примітивного трактування як базар (ринкова площа) до визнання його процесом еволюційних зв'язків економічних агентів з метою задоволення потреб. Еволюція поглядів до трактування поняття “ринок” обумовлена історичним розвитком економічного життя людства, а відповідно і ускладненням самого ринку;

- поняття “ринок” є багатоаспектним. Це пояснюється тим, що різні автори акцентують свою увагу на різних його гранях. Найбільшого ж поширення набуло класичне визначення поняття “ринок”, яке відштовхується від трактування його як сукупності (системи) економічних відносин з приводу купівлі-продажу товару.

Література

1. Коваленко Ю.С. Аграрний ринок України: організація та управління. – К.: ІАЕ УААН, 1998. – 108 с.
2. Словник української мови. Т. 8. – К.: “Наукова думка”, 1977. – 927с.
3. uk.wikipedia.org/wiki/Ринок.

4. Основи економічної теорії /С.В. Мочерний, С.А. Єрохін, Л.О. Каніщенко та ін. /За ред. С.В. Мочерного. – К.: ВЦ “Академія”, 1997. – 464 с.
5. Маршалл А. Принципы политической экономии. – М.: Прогресс, 1984. – Т.2. – С. 6-7.
6. Бобров В.Я. Основи ринкової економіки. Підручник. – К.: Либідь, 1995. – 320 с.
7. Железнов В.Я. Очерки политической экономии: Рынок / Упор. А.А.Чухно. – К.: Україна, 1995. – С. 136-137.
8. Герценштейн А. Рынок. – Малая Советская энциклопедия. – Т. 7. – М.: ОГИЗ РСФСР. 1931. – С. 551-552.
9. Бевентер Э фон, Хампе Й. Основные знания по рыночной экономике в восьми лекциях: Пер. с нем. – М.: Республика, 1993. – 176 с.
10. Энклунд К. Эффективная экономика – шведская модель. – М.: Экономика, 1991. – 349 с.
11. Баликоев В.З. Общая экономическая теория. Учебное пособие. – Новосибирск: Издательская компания “Лада”, 1999. – 678 с.
12. Бласко Георг. Экономическое чудо или экономическая загадка? Социальное рыночное хозяйство и его применение. – К.: Світовид, 1992. – 59 с.
13. Бойко В.І., Коденська М.Ю. та ін. Рекомендації по розвитку ринку цукру. – К. 1995. – ДОП ІАЕ, – 63 с.
14. Пруссова Л.Г. Основы рыночной экономики: Производственно-практическое издание – К.: РПО “Полиграфкнига”, 1993. – 304 с.
15. Политическая экономия: Учебник для вузов /Медведев В.А., Абалкин Л.И., Ожерельев О.И. и др. – М.: Политиздат, 1988. – 735 с.
16. Экономика: Учебник /Под ред. доц. А.С. Булатова. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Издательство БЕК, 1997. – 816 с.
17. Экономическая теория : Учебник /Н.И. Базылев, А.В. Бондарь, С.П. Гурко и др.; Под ред. Н.И. Базылева, С.П. Гурко. – Мн.: БГЭУ, 1996. – 507 с.
18. Большая советская энциклопедия. Т. 37. М.: “Большая советская энциклопедия”, 1956. – 668 с.
19. Ожегов С.И. Словарь русского языка: Ок. 57000 слов /Под ред. чл.–корр. АН СССР Н.Ю. Шведовой. – 18–е изд., стереотип. – М.: Рус. яз., 1986. – 797 с.
20. Основы маркетинга. /Котлер Филип, Армстронг Гари, Сандерс Джон, Вонг Вероника. Пер. с англ. – 2-е европ. изд. – М.: СПб.: К.: Издат. дом “Вильямс”, 1999. – 1056 с. – Парал. тит. англ.
21. Мэнкью Н.Г. Принципы экономикс. – СПб: ПитерКом, 1999. – 784с.
22. Shepherd G.S., Futrell G.A. Marketing Farm Products. – 7-th ed. IOWA State University Press, 1982. – 428 p.
23. The encyclopedia Britannica. 15–th Edition. – Chicago, 1986. – 1044 p.
24. Макконнелл К.Р., Брю С.Л. Экономикс : Принципы, проблемы и политика. В 2 т.: Пер. с англ. 11-го изд. Т1. – М.: республика, 1992. – 399 с.
25. Самуельсон П., Нордхауз В. Макроекономіка /Пер. з англ. – К.:

Основи, 1995. – 574 с.

26. Павловський М. Макроекономіка перехідного періоду. – К.: Техніка. – 1999. – 334 с.

27. Введение в рыночную экономику: Учеб. пособие для экон. спец. вузов /А.Я. Лившиц, И.Н. Никулина, О.А. Груздева и др. /Под ред. А.Я. Лившица, И.Н. Никулиной. – М.: Высш. шк., 1995. – 447 с.

28. Экономическая теория: Учебник для вузов /А.Н. Романов, И.П. Николаева, В.В. Клочков и др. /Под ред. И.П. Николаевой /Всерос. заоч. фин.-экон. ин-т. – М.: Финстатинформ, 1997. – 399 с.

29. Пелюх В.Н. Рыночная экономика. – К.: Урожай, 1995. – 426 с.

30. Долан Э.Дж., Линдсей Д. Микроэкономика /Пер. с англ. В. Лукашевича и др. /Под общ. ред. Б. Лисовика и в. Лукашевича. – С.–Пб., 1994. – 448 с.

31. Фишер С., Дорнбуш Р., Шмалензи Р. Экономика : Пер. с англ. Со 2-го изд. – М.: Дело, 1999. – 864 с.

32. Селезнёв В.В. Основы рыночной экономики Украины: Власть. Право. Предпринимательство. Финансы. Налоги. Маркетинг. Менеджмент. Торговля. Реклама. Преступность.: Учеб. пособие. – К.: А.С.К., 1999. – 544 с.

33. Економічна енциклопедія: У трьох томах. Т III. / Редкол.: ...С.В. Мочерний (відп. ред.) та ін. – К.: Видавничий центр “Академія”, 2002.– С.235

34. Саблук П.Т., Карич Д.Я., Коваленко Ю.С. Основи організації сільськогосподарського ринку. – К.: ДОП ІАЕ УААН, 1997. – 140 с.

35. Рынок как орган экономики и маркетинг / сост. Г.П.Семилетка. — К.: УкрМаркет, 1994. – С. 9

36. Мочерний С.В. Основы экономических знаний. — К.: FEMINA, 1995. — С. 130.

37. Цукробурякове виробництво України: проблеми відродження, перспективи розвитку: Монографія / П.Т. Саблук, М.Ю. Коденська, В.І. Власов та ін.; За ред. акад. П.Т. Саблука, проф. М.Ю. Коденської. – К.: ННЦ ІАЕ, 2007. – С. 44-45.

38. Шпикуляк О. Г. Інституції аграрного ринку / О. Г. Шпикуляк – К. : ННЦ «ІАЕ» УААН, 2009. – С. 57.

Summary

Scientific and theoretical foundation of the development of the concept “market” / S.A. Segeda

The main approaches to interpretation of the concept “market” are considered, evolution of economists’ views concerning interpretation of this term is presented and their systematization is carried out.

Key words: market, economic relations